

MINISTERSTWO NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO
KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

BM.WOG.001.15.2020. JW

Warszawa, 17 lutego 2020 r.

Opinia KPN na temat projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie tworzenia, łączenia, podziału, reorganizacji, przekształcania w instytucje gospodarki budżetowej lub likwidacji instytutów badawczych

Projekt rozporządzenia stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art.8 ust.6 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 o instytutach badawczych., zgodnie z którym Rada Ministrów określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb tworzenia, łączenia, podziału, reorganizacji, przekształcania w instytucje gospodarki budżetowej lub likwidacji instytutów badawczych. W związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, która wyłączyła z zakresu regulacji ustawy o instytutach badawczych kwestie dotyczące włączania instytutów badawczych do uczelni publicznych, konieczne stało się dostosowanie w tym zakresie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie ustawy. Nowe regulacje w znacznej mierze opierają się na rozwiązaniach przyjętych w dotychczasowym rozporządzeniu, zostały jednak uporządkowane tak, aby odzwierciedlały w sposób chronologiczny przebieg każdego procesu.

KPN przywiązuje zasadniczą wagę do dyrektywy sformułowanej w art. 8 ust. 6 ustawy o instytutach badawczych, która zobowiązuje Radę Ministrów, by w rozporządzeniu określiła warunki tworzenia i reorganizacji instytutów badawczych, „mając na celu poprawę jakości prowadzonych badań naukowych i wdrożeń oraz potencjału naukowego instytutu”. Zdaniem Komitetu, ze względu na tak wskazany cel kluczową rolę w ocenie zasadności merytorycznej utworzenia instytutu badawczego (IB) powinien odgrywać minister właściwy do spraw nauki, natomiast jego kompetencje w tym zakresie ustawa ogranicza jedynie do roli opiniodawczej wobec Rady Ministrów. Należałoby więc oczekiwać, że rozporządzenie dookreśli: 1) zależność decyzji Rady Ministrów od opinii wydanej przez ministra nauki i szkolnictwa wyższego, 2) kryteria warunkujące możliwość wydania przez tegoż ministra opinii pozytywnej lub negatywnej. W związku z powyższym KPN za podstawową i poważną wadę projektu rozporządzenia uważa brak regulacji dotyczących tych dwóch punktów. Wbrew wytycznym ustawowym projekt nie określa takich szczegółowych warunków tworzenia i przekształcania instytutów badawczych, które rzeczywiście i w konkretny sposób uzależniałyby decyzje w tym zakresie od rzetelnej oceny przesłanek dotyczących poziomu naukowego działalności IB.

Po zapoznaniu się z treścią projektu rozporządzenia KPN zwrócił uwagę na następujące zagadnienia :

I. Problem warunków utworzenia instytutu badawczego:

1. Zgodnie z ustawą, wedle, której to minister „właściwy ze względu na planowaną działalność instytutu” powołuje zespół roboczy do oceny zasadności utworzenia IB (art. 8, ust. 1 i 2 ustawy), projekt stanowi, iż na podstawie tej oceny zainteresowany minister sporządza wniosek o utworzenie IB, zawierający „analizę konkurencji na rynku badań naukowych i prac rozwojowych w dziedzinach nauki”, w których instytut ma się sytuować

(par. 2 projektu rozporządzenia), zaś minister nauki otrzymuje ten wniosek wraz z opinią zespołu roboczego jako podstawę do wydania własnej opinii (par. 3 projektu rozporządzenia).

Wobec powyższego minister nauki staje przed zadaniem krytycznej weryfikacji analizy przygotowanej przez zespół roboczy. Dla równowagi rozporządzenie winno więc powierzać mu powołanie niezależnego zespołu ekspertów do bezstronnej oceny potencjału naukowego planowanej instytucji, aby na tej ocenie bazowała jego opinia. Jest to istotne w związku z art. 4 ustawy, stwierdzającym, iż warunkiem utworzenia IB jest zapewnienie „niezbędnej kadry o odpowiednich kwalifikacjach”. Eksperci powinni więc ocenić poziom kwalifikacji naukowych planowanej kadry IB i potencjału całego zespołu w perspektywie pierwszej ewaluacji, której instytut będzie podlegał. **W opinii KPN pozytywna opinia ministra nauki, oparta na ocenie eksperckiej, powinna być koniecznym i niezbywalnym warunkiem decyzji Rady Ministrów o utworzeniu instytutu badawczego.**

2. Niezrozumiały jest zapis w par. 2 projektu, wedle którego minister wnioskujący o utworzenie IB ma wskazać dziedziny nauki dla planowanych badań, a nie konkretne dyscypliny naukowe. Ponieważ każdy instytut podlega systemowi ewaluacji w poszczególnych dyscyplinach, zdaniem KPN wniosek powinien zawierać kompletny wykaz planowanej obsady naukowej IB wedle ewaluowanych dyscyplin.

II. Problem zasad włączania instytutu badawczego w struktury uczelni publicznej

Ustawa o instytutach badawczych w art. 9 ust. 1a stanowi, że IB może być włączony do uczelni publicznej na zasadach określonych w ustawie o szkolnictwie wyższym i nauce – ale w tej ustawie takie zasady nie zostały określone i również projekt rozporządzenia nic na ten temat nie stwierdza. Zapewne możliwość włączania IB do uczelni wymagałaby regulacji na poziomie ustawowym, czyli wprowadzenia odpowiednich zapisów do ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce. W opinii KPN taka regulacja powinna opierać się na zasadzie porozumienia czterech stron: ministra nadzorującego dany instytut, ministra nauki i szkolnictwa wyższego, dyrekcji IB i rektora uczelni, przy czym istotne jest, aby władze uczelni zachowały autonomię decyzji o zawarciu takiego porozumienia.

III. Problem likwidacji instytutu badawczego, w którym otwarte są przewody doktorskie

Projekt rozporządzenia, określając zasady ewentualnej likwidacji IB, nie przewiduje żadnych rozwiązań dla doktorantów. Należałoby wprowadzić odpowiednie rozwiązania, aby zapewnić doktorantom likwidowanego instytutu możliwość płynnej finalizacji postępowań doktorskich.

**Przewodniczący
Komitetu Polityki Naukowej**

Dr hab. Marcin Nowotny